

K. NOREL

Bij de haringvloot op Doggersbank

Als Hugo de Groot niet had geleerd dat de zee vrij zou zijn en aan geen enkelen staat kan behoren, dan zou de Doggersbank bij Nederland behoren!

Wij hebben een volle week op Doggersbank gekruist. Langs den oost- en westrand en dwars over deze ondiepte in de Noordzee, die — het is goed om dit te zeggen aan Nederlanders, die bij banken aan zandplaten en stranding denken — op zijn droogste plaats nog altijd bijna twintig meter diep is. En we hebben overal de Nederlandse vlag gezien. Katwijk, Scheveningen, Vlaardingen.... waar liggen die plaatsen: in Zuid-Holland of tussen 54 en 55 graden Noorderbreedte, waar de loggers brood uit zee halen?

De Hollanders op Doggersbank, dat is niet vandaag of gister. Van oudsher hebben onze vissers hier gezworven. In de zestiende eeuw wierpen onze buizen hier hun netten uit. Enkhuizeri alleen had vierhonderd haringschepen en „die van de Maze" omtrent driehonderd. De haringvisserij was het bedrijf, dat volgens „De Lof der Haringvangst" alles in Nederland aan het draaien maakte, waaraan de bloei der Gouden Eeuw te danken was. Het klinkt wat boud, maar er zat in deze redenering toch een heel brok waarheid. Ter haringvangst hebben de Hollanders het varen op een ruwe zee geleerd; om de haringvloten te bouwen ontstonden in ons land de scheepswerven; het zout dat voor de haring nodig was brachten de Nederlanders naar Spanje en de Azoren. Uit de visserij kwam zo rechtstreeks de vrachtvaart voort, eerst langs de Europese kust, toen naar de Levant, weldra naar Indië. Uit de visserij ontwikkelde zich de handel.

Terwijl handel, nijverheid en scheepvaart zich ontplooiden, bleef de haringvisserij bestaan. De Hollandse haring was en is beroemd in heel Europa en de Nederlandse haringvloot kan er nog altijd wezen, al schijnt zij heden met een driehonderd schepen schraal af te steken

bij de meer dan duizend van voorgaande eeuwen. Men moet echter niet vergeten dat onze motorloggers en stoomtrawlers van nu een veel grotere viscapaciteit hebben dan de kleine buizen met hun primitieve vistuig uit de 16de en 17de eeuw en meer ook dan de bommen en zeilloggers, die vijftig jaar geleden ter haringvangst voeren.

In vroeger tijden was Doggersbank vrijwel het enige visterrein van onze haringvissers. De Enkhuizer vloot voer omstreeks midden Juni uit, wanneer de haring bij de Doggersbank gekomen was. Thans wordt de haring reeds vroeg in het voorjaar bij de Shetland eilanden, hoog ten noorden van Schotland, opgezocht en vissen de vissers nog met Kerstmis in de buurt van Dieppe. Een goed deel van het jaar zit de vloot evenwel ook thans nog op de Doggersbank en de meeste haring komt vandaar. Een Hollands oorlogsschip heeft ons naar Doggersbank gebracht. Het is van oude tijden af gebruik geweest dat schepen van 's Lands vloot de haringvissers vergezelden, maar voorheen ging dat om hen te beschermen tegen Duinkerker kapers en ook soms tegen de Engelsen, die in tijden van politieke spanning op de Nederlandse haringschepen loerden om hen te overvallen, zodra de oorlog tussen Engeland en de Republiek was uitgebroken, vóórdat nog de vissers het wisten. Zulk een bescherming is nu gelukkig niet meer nodig. Het politietoezicht kwam er voor in de plaats. De politiekruiser controleert de schepen op het naleven van wettelijke voorschriften inzake veiligheid en navigatie. En hij bewijst ook hulp. Er is een dokter aan boord, die hulp verleent aan zieke of gewonde schippers.

En ook het technisch personeel biedt hulp wanneer er op de loggers wat hapert aan de machine of aan de radio. Dat de schippers het oorlogsschip niet als een lastigen dwarskijker

beschouwen hebben wij op onze vaartocht dag aan dag ervaren. Op vele loggers werden, als de kruiser in het zicht kwam, twee vlaggen gehesen ten teken van: wij hebben assistentie nodig. En als er een schuit bij ons langs zij lag, kwamen andere op ons toe als kuikens op een kloek, om hulp te vragen voor zieke mannen of zieke radio's. De marine is niet de enige die hulp biedt aan de vissers,vloot. Het hospitaal-kerkschip ^De Hoop" heeft het al vele jaren gedaan en is zijn mooie werk onmiddellijk na den oorlog weer begonnen. Maar op onze inspectie-tocht was „De Hoop" juist binnen, en als het oorlogsschip, tegelijk met „De Hoop" op zee is zoeken zij elk een andere vissersvloot op. Zo vullen marine Kerk elkander aan, al kan marine natuurlijk niet de geestelijke hulp bieden, die de vissers vooral op Zondag hoog waarderen.

Kloeke schepen zijn de loggers. Een mooie zeeg, de beide masten met hun witte toppen doen het. Het achterzeiltje, dat steevast bijstaat, maakt ze op wijden afstand kenbaar. De driekleur wappert altijd aan de lijn tussen de beide masten en de onderscheiden stand van die vlag wijst aan of de logger de vleet schiet, ze haalt, dan wel de netten binnen boord heeft.

De jol, die de officieren voor het toezicht bracht, dan wel patiënten voor den dokter haalde, heeft ons op onderscheiden schepen aan boord gebracht. „Struikel niet, meneer!" zei een der vissers en de waarschuwing was niet te onpas, want we waadden door een dikke brei van bloederig grom der pas geaakte haringen.

Een nufje of een fat moet niet aan boord van loggers komen. Als de vleet gehaald wordt en de vis uit het zwarte want geschud wordt kan men beeldrijk spreken van een berg van staal en zilver. Maar als de vissers, elf man op een rij, aan het kaken zijn, verdwijnt het pictureske. Dan rijten scherpe messen met felle halen de zilveren buikjes open en worden de ingewanden er haastig uitgeschraapt. Men waadt op het dek door darmen en het bloed spat den vissers in het gelaat. Maar zo'n ongeschoren en met visbloed bespatten visserskop kan vrolijk kijken. Een schipper had zijn draai, omdat het laatste schot tien last had

opgeleverd. De oudste man aan boord, kaal en krom, glom van vergenoegdheid. Na vier nachten vissen hadden ze den logger bijna vol en morgen gingen ze naar huis. „We gaan een bakkie doen," zei de kok. „Wil je es beneden kijken?"

Met twaalf vissers lieten we ons jn het vooronder zakken en de kok schonk zwarte koffie in. Benauwd was het in het vooronder. Er was amper ruimte om te zitten. De kooien aan weerskanten stonken naar vis en olie. En 't was er smoorheet. Want midden in dit woon- en slaapvertrek brandde lustig een grote kachel met twee kookplaten en door de hitte walmde de geur van kool en koffie tegelijk.

De keuken in het vooronder vindt men alleen in de oude loggers. De nieuwere hebben een apart kombuis. Het werd warempel tijd en het zou geen overdreven weelde zijn als zo'n afzonderlijk kombuis dwingend werd voorgeschreven. Want nu was het October. In den afgelopen heten zomer — heet ook op de Noordzee — zijn de vissers in hun logies-kombuizen gebakken en gebraden.

Maar de vissers schijnen ternauwernood besef te hebben van hun ontberingen. Het afhoudertje van veertien jaar, die op zijn vierde reis was — een pienter, blozend ventje — zei: „Ik vind het hier fijn, meneer!" En de kale, kromme oude kon niet snappen dat er zo weinig jonge jongens op de loggers willen. „In mijn tijd..." zei hij terwijl hij de harde scheepsbeschuit met een beitel stuk stootte en in de koffie weekte, omdat zijn tandelozen mond ze niet kon bijten. En de kok — een vijftiger, grijs als een duif — was trots op hetgeen hij tussen het werk bij het schieten en halen van de vleet en het haringkaken door voor het volk kon schaffen. Wat weerga: bonen en erwten, pannekoeken en eiken dag een braadje, is dat geen goede scheepskost! In het achteronder, waar de schipper, de stuurman en de machinist hun verblijf hebben, is het netter dan vóór den mast, al ligt er ook hier wel eens een plasje koffie op den vloer en een lik margarine op tafel. De officier van den politiekruiser moet de scheepspapieren zien. Uit een hoek van zijn kooi duikt de schipper de papieren op. Hij heeft zijn zeebrief, zijn licent, de monsterboekjes der bemanning, en ook de

kaarten van de Noordzee. Die laatste zien er extra netjes uit. Ze waren dan ook zeer goed opgeborgen. Ze moeten aan boord zijn, maar de meeste vissers vinden zónder kaart den weg van de Nederlandse kust naar Doggersbank en van de visgronden weer naar hun haven. Geen wonder trouwens. Van hun prille jeugd af hebben ze hier gevaren. Voorheen deden ze het zonder instrumenten. Een diepte-loding, en wat grond door het lood van den bodem opgehaald, vertelde hun precies waar ze waren. En als ze aan dat beetje grond niet konden zien op welke plek ze Doggersbank waren aangelopen dan proefden ze het. De smaak van zand of klei vertelde aan de oude schippers precies op welken hoek ze waren. Bij de jongere schippers gaat het anders. Ze zijn op een zeevaart-school geweest, al was dat dan slechts een avond- of een winter-school. Ze hebben zeevaartkunde geleerd. Ze kunnen een bestek maken en wat de breedte aangaat is dat bestek maar zelden mis. Met de lengte hebben ze meer moeite. Daarvoor vragen ze graag hulp aan den politie-kruiser.

De loggervloot die bij Doggersbank op haring vist, is zuiver Nederlands. Geen andere vlag dan onze driekleur hebben we er ontdekt. Met de trawler-vloot staat het héél anders. Nadat we met de „Johan Maurits" een vollen dag tussen de loggers gezeten hadden, kwamen we bij de trawlers die op een ander deel van Doggersbank aan het vissen waren. De aanblik was imposanter. Bij de loggers waren zelden meer dan vier of zes schepen tegelijk met het blote oog te zien. Bij de trawlers was het een zee "vol schepen, die kris en kras door elkander stoomden, het zware schrobnet trekkend over den zeebodem. Er waren vogels van allerhande veer bij. Belgen uit Ostende, Fransen uit Duinkerken en Brest, Engels en Denen en ook schepen met een vreemde vlag: blauw-wit-rood-, wit-blauw. Het waren Duitsers, die het internationale naamsein C als vlag voeren: de capitulatie-vlag, die aan de Duitsers voorgeschreven is. En tussen dat bont gezelschap scharrelden de Nederlandse schepen met I.J.M. op het boord.

Bij de trawlervisserij maakt Nederland geen groots figuur. Onze loggers slaan, hoe miserabel het "volkslogies vaak wezen mag,

op zee een goed figuur. De huid is best geveerd en heeft meestal een vrolijk biesje; de masttoppen zijn wit. De IJmuider trawlers horen bij de kleinste en oudste van de internationale vloot en kunnen lang niet tegen de forse Duitse schepen op. Onze vloot is lelijk achteraan gekomen sinds door de slechte resultaten van vóór den oorlog — die minder aan de vangsten dan wel aan de lage prijzen lagen — de schepen niet op tijd vernieuwd zijn.

Eén Hollands schip zien we evenwel, dat boven alle andere uitblinkt. Puik in de verf, fors en mooie zeeg. Het is een van de nieuwe trawlers en er volgen er meer. De verjonging van de vloot is eindelijk ter hand genomen. Er kan wat af voor nieuwbouw op het ogenblik. Een doodeenvoudige schipper, die in zijn boezeroen bij ons aan boord komt en onderdanig aan zijn pet tikt voor de officieren, heeft het laatste jaar zes ton besomd, en zijn aandeel in die vangst — ruim vijf procent — beliep meer dan f30.000!

De visserij beleeft een gouden tijd. Nadat in zes oorlogsjaren er amper is gevestigd zit de Noordzee vol haring. En het gebrek aan vlees heeft de vraag alom sterk doen stijgen. In ons land is het visverbruik gestegen tot het drievoudige. Zowel de verse als de gezouten haring gaat grif van de hand.

De reders raken het hoofd niet kwijt. Zij hebben het voorbeeld van den vorigen wereldoorlog nog voor ogen. Toen waren bij de heropening der visserij de vangsten ook zeer ruim. Maar weldra was dat afgelopen. Hoe lang zal thans de visstand de sterke bevissing die nu wordt uitgeoefend, kunnen verdragen? Een andere vraag: hoe zal het met den afzet gaan wanneer het vlees weer ruimer wordt? Daarom wordt bij de vernieuwing de vloot voorzichtigheid betracht. Bij Doggersbank liggen de loggers aan de vleet en trekken trawlers het schrobnet. Als ze gelukkig zijn zijn ze binnen veertien dagen uit en thuis; gaat het slechter met de vangst dan duurt het wel een maand. En tussen twee reizen zijn ze zelden langer dan twee dagen binnen. In den zomer van '47 hebben ze bij zon en zoelen wind een prinselijk leventje gehad, behalve in het stikkend heet vooronder. Maar bij de stormen, regenvlagen en dichte nevels van den herfst

gaat het werk ook zijn gang. En dat is na een lange week van werken in bloederig visvlees de kerkzaal van „de Hoop” het enige rustpunt. De vissers klagen als je met hen spreekt. Welk Hollands zeeman kankert niet een beetje? „Meneer, het is een hondenleven” zeggen zij, en soms denken zij er over naar de fabriek te gaan. Maar ze doen dat niet. Wanneer na slechts een korte rust aan wal — want in den winter gaan de meeste loggers op andere vis trawlen — de haringscholen weer verschijnen bij de Shetlands, dan krijgen de vissers de kriebel in het bloed. En uit den Waterweg uit IJmuiden en uit Scheveningen varen de schepen uit, vers geteerd en met vlag en wimpel op. En aan de haven staan de vrouwen in het zwart met de witte muts op het hoofd om haar mannen vaarwel, goede vangst en behouden thuiskomst toe te wuiven. Zo is het eeuwen achtereen, jaar op jaar gegaan. God geve, dat het nog eeuwenlang zo moge blijven!